

การปริวรรตและวิเคราะห์รูปแบบการปกครองบ้านเมืองจากคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ
The Transliteration and Analysis of Governmental Forms from Phayao Chronicle Scripture.
Sri Kom Khum Temple Edition

พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ. ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Yothin_tip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การปริวรรตและวิเคราะห์รูปแบบการปกครองบ้านเมืองจากคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อปริวรรตคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยาฉบับวัดศรีโคมคำ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการปกครองบ้านเมืองและหลักพุทธธรรมด้านการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและหลักการปกครองบ้านเมืองเชิงบูรณาการ การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการปริวรรตเอกสารคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ จำนวน 1 ผูก วัสดุที่ใช้จาร ได้แก่ ใบลาน จารด้วยอักษรล้านนา มีทั้งหมด 54 หน้า จารเมื่อปีพุทธศักราช 2471 นับถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2562) อายุได้ 91 ปี หลังจากปริวรรตเสร็จ ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษา แล้วจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์

จากการศึกษาพบว่า คัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา แบ่งออกเป็น 4 ตอนหลักๆ คือ ตอนที่ 1 กล่าวถึง ตำนานปู่เจ้าลางจก หรือลวจังกราช ปฐมกษัตริย์เมืองหิรัญเงินยางเชียงแสน ตอนที่ 2 กล่าวถึง ตอนพญาศรีจอมธรรมได้แยกตัวจากเมืองหิรัญเงินยางเชียงแสนมาตั้งเมืองพะเยาในปี พ.ศ.1639 ตอนที่ 3 กล่าวถึง กษัตริย์องค์สำคัญของเมืองพะเยา คือ ขุนเจืองธรรมิกราช พ่อขุนงำเมือง และกล่าวถึง ความสัมพันธ์ของอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรเชียงราย และอาณาจักรพะเยา ตอนที่ 4 กล่าวถึง ประวัติการก่อสร้างพระเจ้าตนหลวง และความสัมพันธ์ของเมืองพะเยาหลังถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรล้านนา

หลักการปกครองบ้านเมืองและหลักพุทธธรรมด้านการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา พบว่า มีหลักการปกครองที่ใช้สืบต่อกันมาอยู่ 3 หลัก คือ หลักพ่อสอนลูกของท้าวลวจังกราช จำนวน 12 ข้อ หลักประเพณีธรรมของพญาศรีจอมธรรม ปฐมกษัตริย์เมืองพะเยา จำนวน 7 ข้อ แต่สามารถถอดหลักการปกครองได้ 12 ข้อ และพบหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการปกครอง คือ หลักอภิราชนิยธรรม 7 ประการ นอกจากหลักการปกครองทั้ง 3 ยังพบรูปแบบการปกครองที่แบ่งการปกครองออกเป็นโครงสร้างเรียกว่า พันนา ได้ 36 พันนา มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ และมอบนโยบายในการปกครองอย่างเป็นระบบ สามารถนำมาบูรณาการกับการบริหารการปกครองในสมัยปัจจุบันได้ โดยหลักการปกครองทั้ง 3 หลัก มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม หลักธรรมาภิบาล และทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ในการปกครองในสมัยปัจจุบันนี้.

คำสำคัญ: การปริวรรต. หลักการปกครอง. หลักพุทธธรรม

Abstract

This study had 2 objectives as follows; 1. To transliterate chronicle scripture. Sri Kom Khum temple edition in order to analyze the governmental concept and Buddhadhamma in Buddhism in terms of government appeared in chronicle scripture. Sri Kom Khum temple edition and. 2. To study and analyze governmental integration forms and concepts. The qualitative research method was applied by transliterating 1 chapter chronicle scripture. Sri Kom Khum temple edition which was contained 55 palm leaves written in ancient Lanna language before B.E. 2471. After finishing transliteration. the content and language accuracy were examined by the experts. After that. it was analyzed according to the research objectives.

The findings were revealed as follows.

The ancient scripture was divided in to 4 sections as follows; the first section was about the legend of Phu Jao Lao Jog or Lavajakkarat. who was the governor of Hirunghunyang Meung Chiang Saen ancient city while the second section was about when Pha ya Srijomdram separated himself from Hirunghunyang Meung Chiang Saen city and founded Phayao city in B.E.1639. the third section was about the important Phayao governors. Khun Jiengdhammigraj and Phor Khun Ghummeung. This section also described the relationship between Phayao city. Sukhothai kingdom. and Chiang Rai kingdom. The last section was about the history of building Phra Jao Thonlunag as well as the relationship of Phayao city after being united in Lanna kingdom.

The finding also indicated that there were three inherited governmental concepts which were as follows; 12 principles of ‘Father teaches children’ governmental principles of Tao Lawajukkaraj and 7 principles of fornication (or Phavenneeyadhum) of Phaya Srijomdhum. one of the formers Phayao governor. There were only 12 governmental principles appeared in the scripture as well as 7 things leading never to decline but only to prosperity; conditions of welfare (or 7 Apaniyadhum). In addition to all the three governing principles. there is also a form of governing that divides governing into a structure called Punna. There were 36 Punnas and each Punna had its deconcentration. duties. and systematic government policies which could be integrated with current governmental administration. All three ancient governmental concepts harmonize with Buddhadhamma. Good Governance. and Structural Functionalism. which are regarded as being able to be used in current government.

Keyword: Transliteration. The governmental concept. Buddhadhamma

บทนำ (Introduction)

บ้านเมืองในอดีตมีรูปแบบการปกครองที่คล้ายๆ กัน แต่ถึงกระนั้นก็มีความแตกต่างกันตามลักษณะของภูมิประเทศ รัฐโบราณไม่มีอาณาเขตที่ชัดเจน แต่ก็มีหลักฐานกล่าวถึงบ้างทำให้ประมาณอย่างคร่าวๆ ได้ว่า ดินแดนล้านนาหมายถึงอาณาบริเวณที่ประกอบไปด้วยเมืองกลุ่มหนึ่ง อาณาเขตทางทิศใต้จดเมืองตาก และจดเขตแดนด้านเหนือของอาณาจักรสุโขทัย ทิศตะวันตกจดแม่น้ำสาละวิน (ฝั่งซ้าย) ทิศตะวันออกจดแม่น้ำโขง (ฝั่งขวา) ทิศเหนือจดเมืองเชียงรุ่ง เมืองในบริเวณส่วนชายขอบของล้านนา เป็นส่วนที่รัฐล้านนาแผ่อิทธิพลไปถึงในบางสมัยเท่านั้น (สรสวดี อ่องสกุล. 2544 : 23). บ้านเมืองต่างๆ ในดินแดนภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำระหว่างหุบเขาอันอุดมสมบูรณ์ มีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง ที่เป็นขนาดใหญ่มี 2 บริเวณคือ บริเวณที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูน กับบริเวณที่ราบลุ่มเชียงราย – พะเยา สภาพภูมิประเทศที่มีเทือกเขาขวางกั้นพื้นที่ราบให้แยกออกจากกัน แต่มีช่องเขาเล็กๆ ติดต่อกันกับแหล่งอื่นๆ ทำให้บ้านเมืองเหล่านี้มีพัฒนาการเติบโตไม่พร้อมกัน บ้านเมืองเก่าแก่ที่สุดอยู่บริเวณที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูน มีเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) เป็นเมืองสำคัญตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มน้ำแม่ปิง มีพัฒนาการเป็นเมืองตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 (หรือหลัง พ.ศ.1200) อันเนื่องมาจากการขยายอิทธิพลของแคว้นละโว้ (ลพบุรี) ที่เป็นบ้านเมืองหรือรัฐขนาดใหญ่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาภาคกลาง ต่อมาเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) ขยายขอบเขตไปยังเมืองเขลางค์ (ลำปาง) บนที่ราบลุ่มน้ำแม่วัง ส่วนบริเวณอื่นๆ มีชุมชนเล็กๆ กระจุกกระจายอยู่ตามที่สูงกับที่ราบ ยังไม่รวมตัวเป็นบ้านเมืองใหญ่ มีเรื่องราวความเป็นมาในลักษณะของคำบอกเล่าหรือนิทานปรัมปราเช่น บริเวณที่ราบลุ่มเชียงราย – พะเยา มีคำบอกเล่าเรียกว่า “โยนก” ต่อมาภายหลังเมื่อรวบรวมบ้านเมืองบริเวณที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูนกับบริเวณเชียงราย – พะเยา และบริเวณใกล้เคียงเข้าด้วยกันจึงเรียกรวมทั้งหมดว่า “ล้านนา” (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2538 : 5).

เมืองพะเยาเป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน ในระยะแรกๆ เรื่องราวของเมืองพะเยา มีบันทึกไว้ในตำนานและพงศาวดารต่างๆ เป็นต้นว่า ตำนานเมืองพะเยา พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน และพงศาวดารโยนก เป็นต้น แต่หลักฐานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ยืนยันถึงการมีอยู่ของเมืองพะเยาในอดีตนั้นคือ ข้อมูลจากหลักฐานจารึก ซึ่งพบมากในเมืองพะเยา (พระมหาไยธิน ฐานิสฺสโร. 2549 : 13). ภูมิภาคยาวหรือพายว ซึ่งปัจจุบันคือจังหวัดพะเยา อดีตเคยเป็นเมืองเก่าแก่แต่โบราณมีความเจริญรุ่งเรืองและมีประวัติศาสตร์มายาวนาน จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากแหล่งโบราณสถานต่างๆ ในจังหวัดพะเยา เช่น โบราณสถานบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงบริเวณกวานพะเยาเคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณมาก่อนยุคร่วมสมัยกับแคว้นหริภุญชัย อายุสมัยประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 – 18 เป็นอย่างช้า กลุ่มชนที่อยู่อาศัยในดินแดนแห่งนี้ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเชื่อกันว่าคือ กลุ่มชนพวกลัวะ และอีกกลุ่มเป็นกลุ่มชนจากภายนอก มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มวัฒนธรรมพวกชนชาติไต และกลุ่มวัฒนธรรมพวกมอญทวารวดีในหริภุญชัย การอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดการผสมผสานหรือ

แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนโดยผ่านกระบวนการทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นชนบทรอบนิยมประเพณีและคติความเชื่อต่างๆ (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. 2561 : 25).

แรกเริ่มเดิมที เมืองพะเยาเป็นเมืองประวัติศาสตร์มีเอกราชสมบูรณ์ มีกษัตริย์ปกครองสืบสันตติวงศ์ ตั้งแต่ราชวงศ์ลาวจิงกราช ปฐมกษัตริย์แห่งนครเงินยางเชียงแสน ปรากฏตามตำนานเมืองพะเยา (พระธรรมวิมลโมลี. 2546 : 32). เมืองพะเยาหรือตามที่ในตำนานบางแห่งว่า เมืองภูกามยาว หรือเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า เมืองพะเยา หรือเมืองพะยาว เมืองพะเยาเป็นเมืองโบราณเก่าแก่เมืองหนึ่งในภาคเหนือ ซึ่งปรากฏตามตำนานเมืองเงินยางเชียงแสน และได้มีเชื้อสายครองสืบต่อมาได้ 11 ชั่วกษัตริย์ ก็ถึงขุนเงิน ขุนเงินได้เสวยราชย์เมืองหริภุญธรสืบมาและมีราชบุตร 2 องค์ องค์พี่มีนามว่า ขุนชิน หรือขุนชิน องค์น้องชื่อขุนจอมธรรม พระองค์ก็ทรงแบ่งราชสมบัติให้เสมอกัน แล้วโปรดให้ขุนจอมธรรมไปครองเมืองภูกาม (หรือเมืองภูกาม) (สงวน โชติสุขรัตน์. 2553 : 225).

ขุนศรีจอมธรรม หรือ จอมผาเรือง ขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ครองเป็นพะเยา เมื่อราวจุลศักราชได้ 458 ปีขวदनพุทธศักราช 1639 ทรงมีบทบาทเป็นอย่างมากในการวางรากฐานการปกครองเมืองพะเยา เพราะทรงทำการกำหนดเขตแดนเมือง การเลือกที่ตั้งเมือง การสำรวจพลเมืองของเมืองพะเยาทั้งภายในเมือง และตามหัวเมืองขึ้นต่างๆ ทรงวางหลักการในการปกครองเพื่อให้บ้านเมืองมีความผาสุก และปลอดภัยจากอริราชศัตรู จึงไม่ปรากฏการศึกสงครามในสมัยของพระองค์ พระองค์ทรงมีพระโอรส 2 องค์ คือ ขุนเจือง หรือ พญาเจืองธรรมิกราช และขุนของ

ขุนศรีจอมธรรม ครองราชย์ด้วยความสุขสวัสดิ์ ประกอบด้วยทศพิธราชธรรมได้ 24 ปี พระชนมายุได้ 49 ชันษา ก็สวรรคต ครั้นเมื่อสิ้นขุนศรีจอมธรรมแล้ว ขุนเจืองโอรสองค์ใหญ่ก็ได้ขึ้นครองเมืองพะเยาสืบต่อมา ขุนเจืองหรือพญาเจืองถือว่าเป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในตำนานเมืองพะเยา พระองค์สามารถแผ่ขยายอำนาจไปยังลุ่มแม่น้ำกก แม่สาย แม่วัง และแม่โขง ฟากตะวันออก รวมทั้งยังสามารถรวบรวมพวกแก้วหรือพวกญวนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

หลังจากขุนเจืองเสวยราชสมบัติเป็นกษัตริย์แห่งเมืองพะเยาแล้ว เวลาล่วงมาได้ 6 ปี มีศึกแควมาติดประชิดเมืองเงินยางเชียงแสน ซึ่งขณะนั้นขุนชิน ผู้เป็นลุงครองเมืองอยู่ ขุนเจืองจึงได้ยกทัพจากเมืองพะเยา และเมืองบริวารไปร่วมช่วยรบ ตามคำขอของขุนชินผู้เป็นลุง เมื่อขับไล่กองทัพแควออกไปจนสิ้นแล้ว ขุนชินก็ยกธิดาชื่อ นางอ้วนคำ คือนางเมือง ให้เป็นชายาของขุนเจือง

ต่อมาขุนเจืองให้ขุนชินผู้เป็นลุง ขึ้นครองเมืองตามเดิม ส่วนขุนเจืองได้ยกทัพเข้าตีเมืองล้านช้าง และได้ยกพลเข้าตีเมืองแควได้อาณาเขตประเทศแควทั้งหมด เกียรติยศก็ปรากฏเลื่องลือ มีเดชานุภาพแผ่ไปทั่วทิศานุทิศ พญาสมันตราชทั้งหมด มีพญาห่อชื่อ “ร่มฟ้าแก้วพิมาน” เป็นประธาน มาชุมนุมกันที่ภูเทิดในเมืองแควประกันกระทำพิธีปราบดาภิเษกขุนเจืองให้เป็นจักรราชในเมืองแคว ในปีชาล วันอังคาร เดือน 4 ขึ้น 9 ค่ำ เวลากลางสาย จุลศักราช 496

ขุนเจือง แรกได้ครองราชย์สมบัตินั้น มีพระชนมายุได้ 26 ชันษา ครองอาณาจักรโยนกได้ 24 ปี ไปปราบเมืองล้านช้างและครองเมืองแควนานถึง 17 ปี สิริชนมายุได้ 77 ชันษา ก็สิ้นพระชนม์

ส่วนเมืองภูมามยาว หลังจากขุนเจืองสละราชสมบัติเพื่อขึ้นไปครองเมืองหิรัญนครเงินยางแล้ว ขุนจองผู้เป็นอนุชาจึงขึ้นครองเมืองภูมามยาว สืบต่อมา ขุนจองมีโอรส 2 องค์ คือ ลาวเก้าแก้วมาเมือง (ขุนแก้วแว่นเมือง) และลาวเหิง เมื่อขุนจองได้สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ขุนแก้วแว่นเมือง หรือขุนแก้วมาเมือง ผู้เป็นราชบุตร ก็ได้ขึ้นครองเมืองภูมามยาวสืบต่อพระบิดา ต่อๆ กันมาจนมาถึงยุคสมัยขุนมิ่งเมือง

ขุนมิ่งเมือง มีโอรสสืบราชบัลลังก์ คือ ขุนงำเมือง หรือพญางำเมือง กษัตริย์แห่งแคว้นพะเยาร่วมยุคสมัยเดียวกับพญามังราย แห่งแคว้นเชียงราย และพระยาร่วง (พ่อขุนรามคำแหง) แห่งแคว้นสุโขทัย ซึ่งในช่วงยุคสมัยของพญางำเมืองนับว่าเป็นยุครุ่งเรืองของเมืองพะเยา ดังปรากฏหลักฐานสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยความเป็นเมืองพะเยาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ที่มีความเป็นมายาวนานและยังปรากฏเป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบตำนาน ซึ่งประเภทของตำนาน เมื่อพิจารณาเป้าหมายของการเขียนแล้ว ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบตำนานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตำนานฝ่ายวัดหรือตำนานพุทธศาสนา และตำนานฝ่ายเมือง หรือพื้น (สรสวดี อ่องสกุล. 2544 : 6) ลักษณะของตำนานเมืองพะเยาเป็นลักษณะตำนานฝ่ายเมือง หรือพื้น พื้นเป็นภาษาล้านนา นิยมใช้กันมาแต่โบราณหมายถึงประวัติความเป็นมา ส่วนคำว่า “ตำนาน” เป็นภาษาขอม พื้นและตำนาน สองคำนี้ในล้านนาใช้ปนกัน บางทีใช้รวมกันเป็น “ตำนานพื้น” พื้นจะให้ความสำคัญต่อประวัติความเป็นมาของบ้านเมือง โดยเฉพาะกษัตริย์และราชวงศ์เป็นแก่นของเรื่อง (สรสวดี อ่องสกุล. 2544 : 8) ตำนานเมืองพะเยาก็มีลักษณะของพื้น ดังนั้นจึงให้รายละเอียดเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมืองในอดีตได้เป็นอย่างดี ทำให้เห็นรูปแบบการปกครองบ้านเมืองในอดีตว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร มีแนวคิดและหลักการในการปกครองอย่างไร แต่ด้วยความที่ตำนานได้มีการคัดลอกต่อๆ กันมาหลายช่วงอายุคนทำให้มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่เนื้อหาหลักยังคงอยู่ ตำนานเมืองพะเยาฉบับวัดศรีโคมคำก็เป็นอีกฉบับหนึ่งที่คัดลอกสืบต่อกันมาด้วยภาษาล้านนา ดังนั้นจึงทำให้เกิดความสนใจในการที่จะปริวรรตเนื้อหาของตำนานดังกล่าวเพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบการปกครองบ้านเมืองในอดีต โดยวิเคราะห์ภายใต้หลักพุทธธรรม อีกทั้งยังทำให้เกิดความสนใจในการบูรณาการหลักการปกครองในอดีตสู่การปกครองบ้านเมืองในปัจจุบันนี้ด้วย อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองพะเยาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อปริวรรตคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยาฉบับวัดศรีโคมคำ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการปกครองบ้านเมืองและหลักพุทธธรรมด้านการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและหลักการปกครองบ้านเมืองเชิงบูรณาการ

วิธีการศึกษา (Methods)

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการสำรวจเอกสารและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) คือ

1.1 ศึกษาหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเอกสารคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ

1.2 ศึกษาเอกสารคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ ซึ่งเป็นเอกสารจารบนใบลาน จำนวน 1 ผูก มี 54 หน้าลาน จารปี จ.ศ.1290 (พ.ศ.2471) โดยทำการปริวรรตคัมภีร์เอกสารใบลานซึ่งจารด้วยอักษรภาษาล้านนา ออกมาเป็นภาษาล้านนาอักษรไทย และทำการปริวรรตภาษาล้านนาเป็นภาษาไทยกลาง

1.3 จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาล้านนามร่วมวิเคราะห์ เนื้อหาที่ปรากฏในตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ

2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ หนังสือเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการตรวจทานเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบ เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ ว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันในจุดไหนบ้าง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพะเยา จากหนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัย บทความและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีข้อค้นพบต่างๆ นำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นตามตัวแปร จัดทำเป็นหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา จัดทำเวทีเสวนาทางวิชาการโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์เมืองพะเยา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาล้านนา มาร่วมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของเมืองพะเยา และหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเอกสารคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ แยกแยะเป็นหมวดหมู่ แล้วจึงนำมาเขียนวิเคราะห์สรุปเป็นรายงานผลการศึกษาต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการปริวรรต มาวิเคราะห์รูปแบบการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา เพื่อบูรณาการกับการปกครองตามหลักพุทธธรรม

5. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัย

ผลการศึกษา (Results)

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อปริวรรตคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยาฉบับวัดศรีโคมคำจากการศึกษาพื้นตำนานเมืองพะเยาฉบับวัดศรีโคมคำ พบว่า คัมภีร์พื้นตำนานเมืองพะเยาฉบับดังกล่าวเขียนขึ้นโดย พระมหาผล วัดจันทิมาณคานก แต่วัดดังกล่าวไม่ปรากฏชื่อในปัจจุบันว่าเป็นวัดไหน ซึ่งระบุปีที่เขียนเสร็จไว้ในท้ายคัมภีร์ว่า ข้าพเจ้าเขียนตำนานเมืองพะเยาเสร็จจุลศักราช 1290 ตัว (พุทธศักราช 2471) ปีเป็กสี (ปีมะโรง) แรม 1 ค่ำ วันอาทิตย์ ตามปีพุทธศักราชดังกล่าว คัมภีร์ฉบับนี้นับถึงปีปัจจุบัน (พ.ศ.2562) อายุได้ 91 ปี มีทั้งหมดจำนวน 1 ผูก มีเนื้อหาจำนวน 54 หน้าลาน วัสดุที่ใช้ในการจารได้แก่ใบลาน จารด้วยอักษรภาษาล้านนา สภาพคัมภีร์สมบูรณ์เกือบทั้งหมด มีเพียงบางบรรทัดที่อักษรเลือนไปบ้าง แต่ยังสามารถอ่านหรือคงเนื้อความไว้ได้ การศึกษาใช้วิธีการปริวรรต จากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทย และ

แปลความหมายจากภาษาล้านนาไทยเป็นภาษาไทยกลางอีกทีหนึ่ง ผลการปริวรรตพบว่าคัมภีร์พื้นตำนานเมืองพะเยาแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ตั้งแต่หน้าลานที่ 1 - 13 ได้ถึงเล่าประวัติความเป็นมาของราชวงศ์ลวจักราชตั้งแต่เมืองหิรัญเงินยางเชียงแสนในลักษณะนิทานปรัมปรา กล่าวถึงการอุปาทิกลงมาจากสวรรค์ของลวจักราช และได้มาครองเมืองเชียงแสน และได้แผ่ขยายอาณาจักรออกไปอีกหลายเมือง ในตอนนี้ได้ปรากฏหลักคำสอนซึ่งเป็นแนวทางในการถือปฏิบัติของกษัตริย์องค์ต่อๆ มาในหน้าที่ 8 เป็นคำสอนที่เสมือนพ่อสอนลูก มีทั้งหมด 12 เป็นคำสอนที่ใช้การเปรียบเปรยเปรียบเทียบ เน้นหลักความสามัคคี การเพียร ความอดทน การเสียสละ การรู้จักให้ ความพอประมาณ และการเจรจาประสานไมตรี

ตอนที่ 2 ตั้งแต่หน้าลานที่ 14 - 30 เป็นช่วงที่มีใจความสำคัญ เนื่องจากได้กล่าวถึงการแยกตัวออกมาตั้งเมืองภูกามยาว หรือพะเยา ของขุนศรีจอมธรรม ได้กล่าวถึงการเลือกชัยภูมิ สำหรับตั้งเมือง ซึ่งมีชัยมงคลโดยมีแม่น้ำสายตาเป็นสำคัญ และปรากฏว่าเคยเป็นที่ตั้งเมืองมาก่อนแต่ร้างไป เมื่อได้ทำการบูรณะคูเมืองประตูเมือง และได้ทำการสถาปนาขุนศรีจอมธรรมให้ครองเมืองพะเยาเสร็จแล้วได้มีการวางระบบการบริหารบ้านเมือง มีการสำรวจกำหนดเขตแดนเมือง เมืองบริวารที่อยู่โดยรอบ จำนวนประชากรทั้งในและนอกกำแพงเมือง และการวางหลักการปกครองบ้านเมือง ซึ่งเปรียบเสมือนนโยบายและกฎหมายในการปกครอง ซึ่งในตอนดังกล่าวถือว่าเป็นใจความสำคัญ เพราะเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งในการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงหลักการปกครองบ้านเมืองของพะเยาในอดีต

ตอนที่ 3 ตั้งแต่หน้าลานที่ 31 - 50 เล่าถึงประวัติของกษัตริย์องค์สำคัญของเมืองพะเยา คือ พญาเงี้ยวธรรมิการาช และพญาจางเมือง โดยเฉพาะพญาจางเมืองถือได้ว่าเป็นบุคคลที่นักประวัติศาสตร์ยอมรับว่ามีตัวตนในประวัติศาสตร์ มีหลักฐานทางโบราณคดี เช่น หลักศิลาจารึกได้กล่าวถึงไว้ชัดเจน นอกจากนี้เนื้อหาในช่วงนี้ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 3 อาณาจักร คือ อาณาจักรเชียงราย อาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรพะเยา ได้กล่าวถึงตอนที่พญามังรายมาตัดสินคดีระหว่างพญาร่วงและอาณาจักรสุโขทัย และพญาจางเมืองแห่งอาณาจักรพะเยา และได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของพญาร่วงและพญาจางเมือง ในการไปช่วยวางผังเมืองเชียงใหม่ร่วมกับพญามังราย

ตอนที่ 4 ตั้งแต่หน้าลานที่ 51 - 54 ในตอนท้ายของคัมภีร์พื้นตำนานเมืองพะเยาได้เขียนถึงประวัติการสร้างพระเจ้าตนหลวงพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองพะเยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับการให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์ระหว่างเมืองพะเยาและอาณาจักรล้านนา

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการปกครองบ้านเมืองและหลักพุทธธรรมด้านการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในคัมภีร์ตำนานเมืองพะเยา พบว่า หลักการปกครองบ้านเมืองที่สำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์พื้นตำนานเมืองพะเยา ได้แก่ หลักพ่อสอนลูก 12 ข้อ และหลักพระเวณียธรรม 7 ข้อ ส่วนหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองพะเยาในอดีต ได้แก่ หลักอภิธานิธรรม 7 ประการ

หลักพ่อสอนลูก ปรากฏมีมาตั้งแต่ท้าวลวจักราช ที่กล่าวสอนลูกชายทั้ง 3 คน ในลักษณะเป็นคำสอนเปรียบเปรยกับสิ่งของและการกระทำของคนในลักษณะต่างๆ 12 ข้อ คือ

1.ผู้รักเท่าหนึ่งปลาจาก ผู้จึงเท่าสาตกะลา หมายถึง คนรักเท่าผืนหนึ่งปลาจาก (ปลาจาก หมายถึง ปลาพื้นเมืองชนิดหนึ่งมีขนาดไม่ใหญ่ เมื่อเทียบกับเสื้อที่สานจากไม้ไผ่ที่มีขนาดใหญ่กว่าหลายเท่า) คนซึ่งเท่าผืนเสื้อ คือ คนรักนั้นมีจำนวนน้อย แต่คนซึ่งนั้นมีมาก ดังนั้นต้องรู้จักสามัคคีกันไว้อย่าให้แตกแยกกัน

2.มินตาบหันหน้าพี่ ตีดาบหันหน้าน้อง หมายถึง ลืมตาไม่เห็นหน้าพี่ ตีดา(ถ่างตา) ไม่เห็นหน้าน้อง คือ คนที่ไม่เห็นแก่หน้าพี่หรือน้อง ทำตามใจตัวเองมากเกินไป ไม่ได้ ต้องให้รู้จักรักพี่รักน้องมีความรักใคร่สามัคคีกัน

3.ศุขหมาใส่ต่างหย่าง หมายถึง ของมีขนาดเล็กเอาของใหญ่มาใส่ไม่สมควร คือทำอะไรให้พอดี อย่าทำอะไรเกินกำลังของตัวเอง

4.พองจ่าง(ขำนาญ)เมื่อบกพองถกลงวัง หมายถึง บางคนถนัดทางบก แต่กลับตั้งไปทางน้ำ คือ การใช้คนต้องให้เป็นไปตามความถนัด มิใช่ถนัดอีกอย่างแต่ไปใช้อีกอย่าง

5.พองรังหื้อได้พองไก่อเสีย หมายถึง บางคนยุให้ได้ แต่บางคนก็ยุให้เสีย คือ บางคนก็สนับสนุนในทางที่ดี แต่บางคนก็สนับสนุนในทางที่เสีย ดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองต้องตรึกตรองให้ดี

6.พองจิก(ตึง)หื้อถืพองตีหื้อห่างปตินา หมายถึง บางคนขยี้ให้ถี่เข้า แต่บางคนก็มาทำให้ห่างออกไปอีก คือ คนมีทั้งที่ปรารถนาดีและปรารถนาร้าย ผู้ปกครองจึงต้องระมัดระวัง

7.เจ้ายี้จิก(ตึง)เมื่อซ่ายอ้ายจิกเมื่อขวา หมายถึง คนน้องตั้งไปทางซ้าย คนพี่ตั้งไปทางขวา คือ การบริหารที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันย่อมก่อให้เกิดความแตกแยก

8.ซิงก็ว่าซิงกา ซ่าก็ว่าซาแกง หมายถึง ซิงก็บอกว่าซิงมีรสแรง ซ่าก็บอกว่าซ่าก็มีรสแรงเหมือนกัน หมายถึงต่างคนต่างไม่ยอมกัน ผลสุดท้ายก็นำไปสู่ความแตกแยก

9.อ้ายก็ว่าจักจี ยี้ก็ว่าจักแกง หมายถึง พี่บอกว่าจะบั้ง แต่น้องกลับบอกว่าจะแกง เข้าลักษณะของการมีความคิดเห็นที่แตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้ง

10.บั้งบตันสูกบ้อยถอดมาจีบตีแล หมายถึง บั้งยังไม่ทันสูก ก็รีบถอดเอามาจีไฟ คือ การเป็นคนใจร้อนไม่มีความอดทน

11.จาดิท้าวพระยาใช้ไป ที่ใดต้องไต่หื้อสุดซุดหื้อได้ หมายถึง ท้าวพระยาใช้ให้ไปทำงานที่ใด ก็ต้องทำให้ถึงที่สุด คือ เมื่อผู้เป็นนายใช้ให้ไปทำงานก็ต้องทุ่มเททำให้เต็มกำลังจนถึงที่สุด อย่าทอดลอยในขณะทำงาน

12.จุงหื้อมีไมตรีติดต่อหื้อว้ายหน้าล่อโฟเจียรจากัน หมายถึง จงให้มีไมตรีจิต หันหน้าเข้าหาเจรจากัน คือการใช้หลักในการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงกัน

ซึ่งในตอนหลังเมื่อพญาศรีจอมธรรมได้มาปกครองเมืองพะเยา ได้ปรากฏได้ใช้หลักประเพณีธรรม 7 ประการ มาเป็นหลักในการปกครองควบคู่กับหลักอปทนิยธรรม 7 ประการ คือ

ข้อที่ 1 บุคคลคนเดียวไม่เป็นใหญ่แก่ไพร่เมือง เหตุยังมีท้าวพระยามหากษัตริย์ผู้เป็นใหญ่กว่าตนก็ยังมิหากโทษไม่ถึงฆ่าก็อย่าฆ่า โทษไม่ถึงปรับ ก็อย่าปรับ ขุนหมื่นให้คิดหมิ่นขึ้น ขุนแสนให้คิดแสนขึ้น ท้าวควรมีแสนตาเป็นพระยาควรฟังแสนหู รู้ที่หูให้ได้เห็นกับตา ได้เห็นกับตาควรพิจารณาถ่วงถี่ก่อนแล ซาติเป็นเจ้าแก่ปฐวีดินได้ยังไพร่บ้านพลเมือง ราษฎรชาติวินิกายทั้งหลายดังอัน แม้นว่าข้ารายชโยจรทั้งหลายจักมาบิเบียบบ้านเมือง เขาจัก

มากกระทำไม่ได้ เปรียบเหมือนดังเทียนไขเล่มเดียวจักเผาทั้งน้ำมหาสมุทรดังลือ จักร้อนได้นั้นจา อันนี้เป็นจำเรณูเมืองอัน 1 แล

ข้อที่ 2 ให้สร้างรั้ว สร้างเวียงให้ดีให้เป็นที่พึ่งเมืองเมื่อมีศึกมานั้นแล อัน 1 ให้ได้ปาวเตือนคนทั้งหลายทุกหยาวเรือนทั้ง เสนาอามาตย์ และหมู่ไพร่น้อยทุกหยาวเรือน ให้ได้ทำไร่ทำนา ค้าขาย ปลุกกล้า ปลุกหมาก พลุ กล้วย อ้อย ส้มหวาน ให้ชอบธรรม ถัดนั้นไปให้ได้ขุดบ่อน้ำ สร้างศาลา สร้างสะพาน สร้างหนทางเดิน ปลุกไม้ไผ่ตามข้างทาง ที่เป็นช่วงก็ให้สร้างช่วง ที่ใดควรปลุกไม้ส้มหวาน ปลุกต้นดอกต้นดวง ก็ให้ปลุกทุกประการ ในบ้านในเมืองในแคว้นแห่งตนทุกคน ผู้ใดกินบ้านเมืองโดยอยู่บ้านเมืองใดไม่ปลุกไม้ฝางไม่สร้างไม่แบ่ง ให้ได้ถอดนาเสีย ผู้ใดขยันไม่เกียจคร้าน รู้ปลุกรู้สร้างรู้แบ่ง ให้ผู้นั้นได้อยู่กินที่นั่น อันนี้ก็เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 2 แล

ข้อที่ 3 อาณาจักรวัดดี อันว่าอาชญาตั้งไว้แต่ยุคหลวงจักราช หากสั่งสอนไว้สืบๆ กันมายังคลองอันเป็นบุญ และการอันเป็นบาปให้อยู่ด้วยสุภาพ คลองธรรม ตโต ครูก็ แม้ว่าฉัตรหินแห่งพระยาอินทร์ว่าเป็นหนัก ก็ยังบ่หนักเท่าคำอาชญาท้าวพระยาแต่เก่าแล ได้ตั้งอาชญาสั่งสอนไว้อันนี้เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 3 แลอัน 1 ให้ได้กระทำมิตรไมตรีกับด้วยท้าวพระยาต่างประเทศ ราชนักปราชญ์ตนรู้คลองธรรมก็เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 3 แล

ข้อที่ 4 ขุนผู้ใดกินเมือง รู้สร้างบ้านแบ่งเมืองที่ดินดังว่ามานั้นเป็นที่ถูกใจชอบใจแก่ชาวบ้านชาวเมืองมากนัkdังอัน อย่าได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นจงไว้ให้อยู่กินไปตราบต่อจนตาย หากตายให้ลูกมันแทนต่อไปไม่ลื้อเอาครัวมันแต่งไว้เท่าได้นับเอาตามกาลแต่จะอันนี้ก็เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 4

ในข้อที่ 4 **สอนหลักการให้คุณ** แก่ผู้สร้างประโยชน์แก่บ้านเมือง คือ ขุนผู้ใดกินเมือง รู้สร้างบ้านแบ่งเมืองที่ดินดังว่ามานั้นเป็นที่ถูกใจชอบใจแก่ชาวบ้านชาวเมืองมากนัkdังอัน อย่าได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นจงไว้ให้อยู่กินไปตราบต่อจนตาย หากตายให้ลูกมันแทนต่อไปไม่ลื้อเอาครัวมันแต่งไว้เท่าได้นับเอาตามกาล

ข้อที่ 5 ข้าพระยาไปสู่ไพร่เมือง มีลูกหญิงลูกชายเท่าใด จงไว้เป็นไพร่เมืองนับเสีย อย่าเอาเป็นข้าหลวง แม้ข้าพยานอกก็เป็นของเราอันเป็นข้าพระยา แม้ไพร่เมืองก็เป็นของเราตายแม้ตายก็อย่าเอาครัวมันไว้เป็นไพร่ กระทำการบ้านเมืองก็เพื่อไพร่ตายมิว่าฝูงข้าหลวงไปสู่ไพร่ได้เป็นข้าสร้างเมืองที่ดินดังอัน มิว่าลูกบ่มีให้เอาครัวผู้ชายมาเล่มเกรียน 1 ไว้เมียมันเป็นไพร่เมืองข้าสร้างเรือนยากนักแกอันนี้ก็เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 5 แล

ข้อที่ 6 เสนามนตรีผู้มีปัญญาฉลาดอาจรู้จักริตคลองคติโลกคติธรรมรู้โบราณ อันเป็นพาเวณีธรรม อប់ปหานิธรรมแต่งบ้านแบ่งเมืองด้นัก สร้างสิ่งไหนก็สำเร็จ พูดคำก็เป็นบทเป็นบาทเป็นข้อไม่พูดสับสน ไม่พูดกลับไปกลับมา พูดชัดเจน ไม่หลอกลวง ไม่กินค่าจ้างเพื่อง มนตรีสิ่งนี้หายากนัก เมื่อมันจักตายมันได้สั่งไว้แก่พระยาเจ้าตนใด เท่าได้ให้เอาแต่เท่านั้นอย่าเอาสิ่งของ เชื้อสายมัน ลูกหลานมันมิให้เลี้ยงไว้สืบเชื้อสายมัน หาเชื้อคนผู้สิ้นหายากนักแก อันนี้ก็เป็นจำเรณูเมืองอันถ้วน 6 แล

ข้อที่ 7 หมอโหรา หมอยาคนพิช หมอรู้ ยาช่าง ยาม้า หมอรู้ยาสัปปะแลรู้ศาสตร์ศิลป์ ก็ดี จำบ้านจำแหล่ จำสาบ พอคครัวรู้โลกคำอาหารการกินท้าวพระยาที่ดี นายหนังสือเมืองก็ดี จำเมืองจำได้ก็ดี หาผู้นั้นตายอย่าให้สิ่งของ เพราะจะเสียหนังสือประเวณี เขาไปจา ให้ลูกหลานเขาได้สืบสายเขาต่อไปอันนี้ก็เป็นจำเรณูเมืองถ้วน 7 แล

ซึ่งหลักปาเวณีธรรม ทั้ง 7 ข้อนี้ ได้ให้หลักการปกครองบ้านเมืองที่สำคัญถึง 12 ประการ คือ

1. หลักในการครองตน
2. หลักในการตัดสินคดี
3. หลักในการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างรอบครอบ
4. หลักการสร้างความมั่นคง
5. หลักการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
6. หลักการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ
7. หลักการเคารพจารีตและผู้ใหญ่
8. หลักการพูด
9. สอนหลักการให้คุณ
10. หลักการลงโทษ
11. หลักการส่งเสริมคนดี
12. หลักการบริหารงานบุคคล

นอกจากหลักคำสอนที่ใช้ในการปกครองแล้วยังพบรูปแบบการปกครองในสมัยพุทธาจริมธรรมที่ทรงวางรากฐานและรูปแบบในการปกครองบ้านเมืองในลักษณะโครงสร้างทางการปกครองที่แบ่งเป็นหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่รอบนอกและในเขตตัวเมืองด้านในที่แบ่งการปกครองเป็นพื้นนามิทั้งหมด 36 พื้นนา

จากการศึกษาคัมภีร์พื้นตำนานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ ซึ่งบันทึกด้วยภาษาล้านนา เพื่อศึกษาหลักการปกครองบ้านเมืองพะเยาในอดีต ทำให้เห็นหลักการปกครองที่ใช้อยู่ในสมัยอดีต แต่เมื่อพิจารณาแล้วมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารในปัจจุบันอย่างมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมและทฤษฎีต่างๆ คือ

การวางรูปแบบโครงสร้างการปกครอง โดยแบ่งเป็นหัวเมืองภายในและภายนอก การแบ่งเขตการปกครองออกเป็นพื้นนา 36 พื้นนา มีความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่มองสังคมอย่างเป็นระบบ ทุกระบบมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนสังคม และทำหน้าที่แตกต่างกัน ตามแนวคิดของ **ออกุสต์คอมท์** ที่เสนอว่าสังคมประกอบด้วยโครงสร้างต่างๆ หลายส่วน เช่นเดียวกับร่างกายของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ โครงสร้างแต่ละส่วนเหล่านี้จะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน แต่ต่างประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สังคมจึงจะดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขหรือมีดุลยภาพ (Equilibrium) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ **เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์** มีความเห็นเช่นเดียวกับออกุสต์คอมท์ และขยายความเพิ่มเติมว่า โครงสร้างของสังคมจะเพิ่มความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความหลากหลายและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมเสมอ แต่จะยังคงเชื่อมโยงประสานไม่ได้แยกออกจากกันแต่จะรวมกันในลักษณะของการบูรณาการ (Integration) เมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนขึ้นก็ยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมขาดดุลยภาพ สมาชิกจึงต้องปรับตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น การแบ่งงานกันทำ การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น ทำให้สังคมยิ่งเพิ่มความซับซ้อนและเกิดความแตกต่างกัน เป็นความพิเศษเฉพาะอย่าง (Specialization) แต่สังคมจะมีดุลยภาพเพราะโครงสร้างต่างๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนและประสานสัมพันธ์กับโครงสร้างอื่นๆ ด้วย

โดยสรุปจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการปกครองเมืองพะเยาได้ใช้หลักการอยู่ 3 อย่าง คือ

1. หลักพ่อสอนลูก
2. หลักประเพณีธรรม
3. หลักอภิธานิยธรรม

ซึ่งทั้ง 3 หลักการ เป็นรูปแบบการปกครองที่ครอบคลุมสอดคล้องกับหลักการปกครองที่พูดถึงกันบ่อยในปัจจุบัน คือ หลักธรรมาภิบาล ที่การปกครองในทุกระดับมักพูดถึง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและเพื่อให้การปกครองเป็นที่ยอมรับ โดยหลักการทั้ง 2 มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ข้อ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักประเพณีธรรม และหลักอภิธานิยธรรม แล้วปรากฏว่าครอบคลุมหลักดังกล่าวไว้ทั้งหมด ดังนั้นในการบริหารการปกครองสมัยปัจจุบัน สามารถนำหลักการทั้ง 2 มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม และไม่ขัดกับหลักการปกครองตามหลักธรรมาภิบาลเลย

ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

จากผลการศึกษาค้นคว้าพื้ดินานเมืองพะเยา ฉบับวัดศรีโคมคำ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาคัมภีร์โบราณ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ของชาวล้านนาในปัจจุบันยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีผู้ที่สามารถอ่านออกและเข้าใจความหมายภาษาที่ใช้บันทึกมีจำนวนลดลง ดังนั้นสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคเหนือ ควรมีการส่งเสริมการเรียนอักษรล้านนาเพื่อให้นักศึกษาสามารถอ่านและเข้าใจความหมายเรื่องราวที่บันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณของล้านนา

2. ควรมีนโยบายส่งเสริม และให้ความรู้ในการจัดเก็บและอนุรักษ์เอกสาร คัมภีร์โบราณตามวัดต่างๆ เพื่อให้มีสภาพสมบูรณ์และไม่สูญหาย

3. ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการอ่านและการใช้ภาษาท้องถิ่น โดยเปิดหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

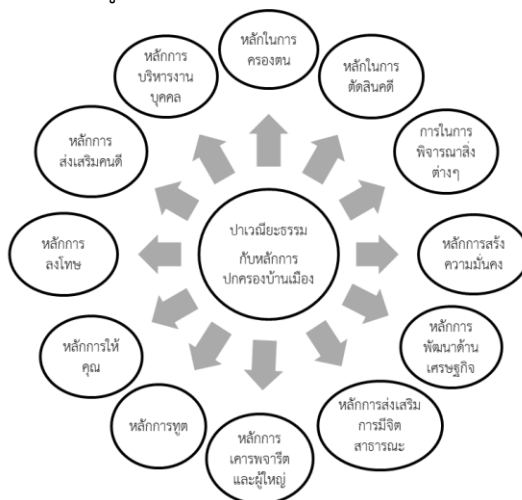
ข้อเสนอแนะเพื่อการทํารววิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคัมภีร์ประวัติศาสตร์พื้ดินานเมืองพะเยาในฉบับอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของเนื้อหาประวัติศาสตร์

2. ควรมีการศึกษาเทียบเคียงคัมภีร์พื้ดินานของเมืองต่างๆ ที่อยู่ในยุคสมัยใกล้เคียงกัน เช่น พื้ดินานเมืองเชียงใหม่ พื้ดินานเมืองเชียงแสน พื้ดินานเมืองลำพูน และพื้ดินานเมืองน่าน เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ รูปแบบการปกครองตามหลักพระวินัยธรรมทั้ง 12 ข้อ ดังนี้

References

- เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. (2556). *จดหมายเหตุเมืองพะเยา*. พะเยา : นครนิเวศการพิมพ์.
- _____. (2561). *ศิลปวัตถุที่พบในเมืองพะเยา*. พะเยา : นครนิเวศการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). *รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2550). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระโพธิธรรมาจารย์. (2554). *จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย*. กรุงเทพฯ : ศรีปัญญา.
- พระธรรมวิมลโมลี. (2549). *เมืองพะเยา สำนวนอดีตเมื่อร้อยปีก่อน*. พะเยา : นครนิเวศการพิมพ์.
- _____. (2551). *พื้นตำนานเมืองเชียงแสน*. พะเยา : นครนิเวศการพิมพ์.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอู่). (2548). “การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรม
พระพุทธศาสนาเรื่องอานิสสและคัมภีร์เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยาประชาภิจักรจักร. (2557). *พงศาวดารโยนก*. นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- พระรัตนปัญญา. (2554). *ชินกาลมาลี*. กรุงเทพฯ : ศรีปัญญา.
- วัดสูงเม่น. (2552). *คัมภีร์ใบลานกับงานประเพณีตากธรรม*.แพร่ : หจก.โรงพิมพ์ธุรกิจแพร่.
- วิภาส ทองสุทธิ. (2551). *การบริหารจัดการที่ดี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินทภาส.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม”

(Research and Creative Work on Buddhism for Social Service)

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2551). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์ราชินิ”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต).

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สงวน โชติสุขรัตน์. (2553). ตำนานเมืองเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

_____. (2555). ประชุมตำนานล้านนาไทย. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2538). ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

สุเทพ พรหมเลิศ. (2553). “การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์มหาวงศ์”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิต

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนธนา พลศรี. (2545). หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.